

(ד"ה ונראה) כתב "ומש"כ שהולך ומתקלקל אחר שנה אין טעם זה עיקר אלא העיקר שאין מתקיים שנים הרבה" כלומר לדעת החזו"א אין הירידה באיכות הפרי הסיבה להכרעת האחרונים שחציל חשיב ירק. וכך גם שמעתי ממורנו הגר"ח קניבסקי שליט"א שמסתבר שלדעת החזו"א אין סימן זה מכריע להחשיב שיח כירק.

אמנם בפלפלין יש לעיין בדבר נוסף, שכפי ששמענו מכמה וכמה חקלאים מומחים, דבניגוד לחצילים שבהם בשנים הנוספות טעמו גרוע, ויתירה מזו כפי ששמענו מכמה מומחים בחציל בשנים הנוספות מצטברים חמרים שאינם מתאימים לאכילה (אלקלואידים) הרי בפלפל חריף אין פגיעה כזו, יתירה מזו מכיון שהוא משמש כדבר חריף הרי יש הטוענים שחריפותו חזקה יותר במשך השנים. ועתה שו"ר שכעין זה כתב בשו"ת איש מצליח סי' מה. אמנם כנראה כמות הפרי יורדת (לא בשנה השניה) – ושמעתי בזה ממרן הגרי"ש אלישיב שליט"א שאולי גם ירידה בכמות חשיבא ירידה של הפרי שלדעת מהר"ם אלשיך תחשיבו כירק.

ו. נודע בשערים, מה שחידש החזו"א בסי' יב דשיח שאינו מתקיים ונותן פירות יותר מג' שנים אין בו ערלה, ובמושכל ראשון הי' אפשר לומר שכוונת החזו"א דחשיב אילן אלא שאין בו ערלה הואיל ואין סברא שיהא אילן שפירותיו ערלה לעולם אולם ברור שאין זה נכון ולדעת החזו"א שיח כזה איננו אילן וכמ"ש החזו"א וז"ל: "ונראה דגזע המתקיים שנתיים או שלש שנים ואח"כ הגזע כלה וכו' כל שאין מתקיים עד אחר ערלה ואחר רבעי ודאי לאו אילן הוא דאין סברא שיהא אילן שפירותיו לעולים אסורים", הרי דשיח כזה אינו בכלל אילן ובהמשך דברי החזו"א כתב מפורש "ולפי מה שכתבתי לעיל כל שאין מתקיים יותר מג' שנה הוא בכלל דברי הגאונים שאין הגזע מתקיים" הרי דברי החזו"א ברורים, שבכאי גזונא שיח זה הוא בכלל דברי הגאונים דגזע הכלה בחורף אינו עץ ולדעת החזו"א ה"ה אם אינו מתקיים ג' שנים.

והנה יסוד זה דנתחדש לחזו"א – מצאנו לכמה מרבתינו שדנו בכיוצא בו ולא קיבלוהו, דהנה הכפ"פ בפרק נו אסר החצילים אע"פ שהם גדלים רק שנתיים וגם הרדב"ז שהעלה כלל זה (מטעם אחר) לא קיבל למסקנה שכן כתב בתשובתו בסי' תקל"א, וז"ל: "וא"ת דנהי נמי לענין כללים ולענין ברכה אילן אבל לענין ערלה לעולם אימא לך דפטור דכל שישנו ברבעי ישנו בערלה ובדינגאין הואיל וליתנהו ברבעי דהא לא מטו להכי ליתנהו בערלה לא קשיא כיון דתלמודא לא דריש ליה אנן נמי לא דרשינן לה הכי וכ"ש להקל ולפטור מן הערלה ותו

דגרסינן בירושלמי א"ר יוחנן דברי ר' ישמעאל כל שאין לו ערלה אין לו רבעי ר' יוחנן בעי ... הלכך בנ"ד אע"ג דאין בו רבעי נוהג בו ערלה".

והוכיח מהרמב"ם וסיים "וברור הוא דמנא תיתי למיפטרי" הרי דלדעת הרדב"ז אילן שאינו גדל יותר מג' שנים - יש בו ערלה. וגם בכמה אחרונים מצאנו שדנו בסימן זה ראה בבינת - אדם פ"ו סעיף יח, ובשן"ת כוכב מיעקב סי' טז וסי' יז, וראה למרן הגרש"ז אויערבך בשו"ת מנחת שלמה סי' סט עמ' שעט שתפס לדבר פשוט שאין כלל ששיח שאינו חיי יותר מג' שנים אינו ערלה, וז"ל "אבל נראה שאין זה נכון, חדא דמנלן לחדש דרשות מעצמינו ולומר שאינו נקרא אילן לענין ערלה אלא דוקא כשיכול לחיות ג' שנה, דאי משום דבעינן שיהי' ראוי למה שאמור בו דהיינו וערלתם ערלתו ג' שנים א"כ היה לנו להצריך שיוכל לחיות ד' שנים וכו'".

לדינא גם מרן החזו"א לא רצה לסמוך על חידושו בלבד ולכן כתב: "ונראה לדינא דכל שהגרעין מגדל פירי בשנה ראשונה וגם הגזע אין מתקיים יותר משלש שנים אין בו משום ערלה".

וכך גם סיכם בדיני ערלה אות לח - "אילנות הרכות שאינן מתקיימין יותר מג' שנה, אלא מתיבשים וכלים וכו'. אינן בכלל אילנות אלא בכלל הירקות ואינן חייבין בערלה".

הרי דלהלכה למעשה הצריך החזו"א שיהיו שני תנאים נותן פירותיו תוך שנה, ושלא יתן פירותיו יותר מג' שנים.

ובריש חששתי שהואיל והפלפל גזעו חזק, ומעוצה אם כן לפי מ"ש החזו"א אודות "אילנות הרכות" הרי גם אם הפלפל יחיה פחות מג' שנים לא יהא הכרע שאינו עץ אחרי שאינו רך אולם שמעתי בזה ממורנו הגר"ח קניבסקי שמסתבר שלא דווקא ואם אכן הפלפל אינו קיים יותר מג' שנים הרי הוא ירק.

ולמעשה נידון זה, של קיום הפירות אחרי עבור ג' שנים - הוא השאלה העיקרית אודות זני השאטה, הואיל ולפי כמה וכמה בדיקות שעשינו ברור שאחז מסוים מזני השאטה גדלים יותר מג' שנים בפרט באזורים החמים בארץ - ישראל, מורנו הגר"ח קניבסקי שליט"א העלה סברא שמשום כך יתכן ויש להחשיבו כעץ בכל מקום ומה שאינו גדל יותר מג' שנים הרי זה בגלל חסרון האקלים וכו'. אמנם להלכה שמענו בזה ממרן הגרי"ש אלישיב שליט"א, שאי אפשר לומר שזנים אלו